

Kiem Kracht

Stichting Zaadgoed
voor biologische zaadteelt
en veredeling

In dit nummer:

- Wim Grit: ambitieuze instandhouder
- Cursus zaadteelt inspireert moestuinders
- Van de voorzitter
- Kort Nieuws

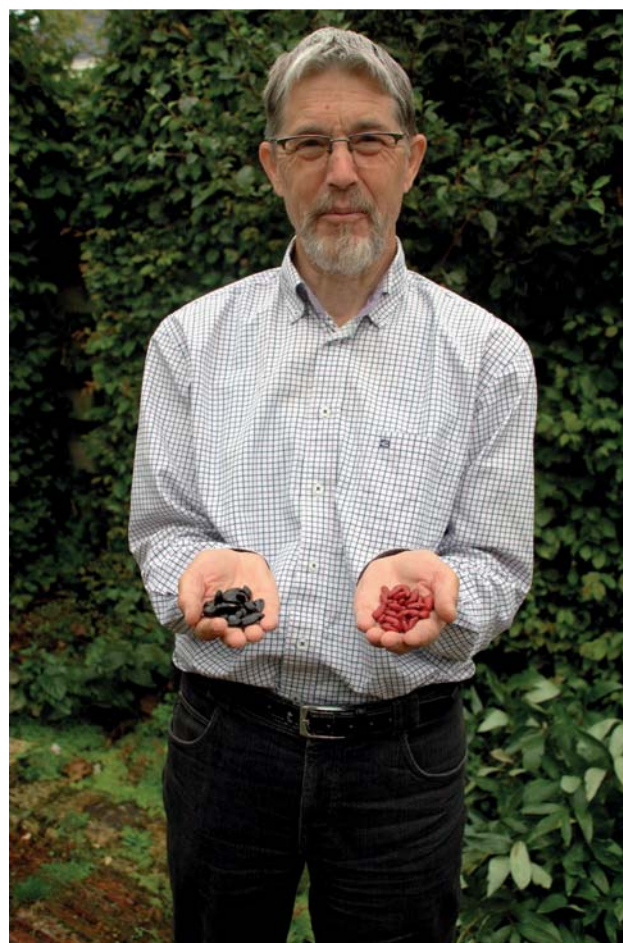
Van eenzame hobbyist tot ambitieuze instandhouder

Het begon ruim veertig jaar geleden met een huwelijkscadeau van zijn vader: Bruine Bonen en Dubbele Witte Stamslabonen. Inmiddels is Wim Grit een bevlogen instandhouder van bonen en bestuurslid van het Werkverband Friese Rassen. Afgelopen jaar heeft veredelaar Jan Velema de hobbytelers van het Werkverband bijgeschoold. "Ik let nu veel strenger op ziektes."

Als kind hielp Wim Grit zijn ouders al met het doppen van de bruine bonen. Nieuwsgierig als hij was, pikte hij de bonen met een afwijking eruit en stopte die in de grond. Dat hij van zijn vader de Bruine Boon en de Dubbele Witte voor zijn huwelijk kreeg, was dan ook een toepasselijk geschenk. Grit: "Welk ras de Bruine Boon precies is weet ik niet maar hij lijkt sprekend op de (gele) Friese Woudboon. Beiden zijn geel en worden 'in de kook' meer bruin". Uit eerbetoon aan zijn vader teelt Grit deze bonen nog steeds elk jaar. Grit: "Zolang ik mij kan herinneren, heeft mijn vader deze twee boonsoorten geteeld. Misschien heeft hij ze ook wel ooit van zijn vader of grootvader gekregen." Deze trouwe bezigheid is uitgegroeid tot een liefhebberij voor boontjes. Grit: "Ik vind het heel mooi en leuk om een ras, dat je één keer gekregen of gekocht hebt, te bewaren. Bij boontjes gaat dat nou eenmaal heel makkelijk."

Eigen selectie

Grit vindt het ook interessant om iets nieuws te kweken en probeert regelmatig bijzondere soorten uit. Zo kocht hij bij de Turkse winkel eens rode kidneybonen. Grit: "Ik heb één regel: een soort krijgt maar één kans. Als-ie het niet doet bij mij, is het jammer." De van oorsprong Mexicaanse kidneybonen hebben het ternauwernood gered. Grit: "Het eerste jaar aardden ze niet echt en hield ik er bijna niks aan over. Het tweede jaar ging het beter en het derde jaar ging het goed."

Het is me dus gelukt om een eigen selectie te kweken die aanslaat in ons klimaat en in onze Friese grond. Op aanraden van mijn collega-tuinders heb ik deze selectie een eigen naam gegeven: de Gritneyboon."

Droog kogelboontje

De Gritneyboon is niet onopgemerkt gebleven. Toen Johannes Spyksma vier jaar geleden het Werkverband Friese Rassen oprichtte, vroeg hij Grit als instandhouder en later ook nog als bestuurslid. Sindsdien is de liefhebberij van Grit uitgegroeid tot een maatschappelijke taak. Grit: "Eerst was ik gewoon een eenzame hobbyist. Maar als anderen het waarderen wat je doet, dan doe je het niet meer alleen voor jezelf. Dat is een hele stimulans. Door het Werkverband ontmoet ik telers die net als ik oude rassen in stand houden die ze van hun vader en groot-

→ vervolg van pagina 1

vader hebben gekregen." Door het Werkverband heeft Grit nog vaker boontjes op het menu staan dan voorheen. Grit: "Naast mijn eigen bonen houd ik nu ook soorten voor het Werkverband in stand. Zo heb ik dit jaar Koudumer Stokboon, een sperzieboon, en de Reade Krobbe, een droog kogelboontje, geteeld. En wat ik teel, eten we ook zelf op."

Bloembioogie

Dat het Werkverband Friese Rassen zeer ambitieus is, kan zaadveredelaar en technisch adviseur Jan Velema van De Zaderij beamen. Dankzij steun van Stichting Zaadgoed heeft hij de vijftientig instandhouders van het Werkverband afgelopen jaar bijgeschoold. Eerst heeft hij drie winteravonden les gegeven over alle aspecten van zaadteelt, van bloembioogie tot zaadschoning. In het voorjaar heeft Velema alle telers bezocht. Afgelopen herfst was er een afsluitende dag met een proeverij en maaltijd van de Friese rassen. Velema: "Het is volgens mij de meest actieve groep in Nederland die concreet bezig is met instandhouding. Het is een heel gemêleerd gezelschap, van beginnende hobbytuinders die de beginselen van zaadteelt nog moeten leren, tot ervaren mensen als Wim Grit die ik eigenlijk niet meer zo veel te leren heb."

Handschoenen

Ondanks zijn ruime ervaring heeft Grit toch essentiële kennis opgedaan tijdens de bijeenkomsten met Jan Velema. Grit: "Ik let er strenger op als iets niet goed is. Dit voorjaar had ik bladvlekziekte in een aantal opkomende bonen die ik in het buitenland gevonden had. De aangetaste exemplaren heb ik er onmiddellijk uitgehaald. Ik droeg daarbij handschoenen, die ik naderhand heb weggedaan om besmetting te voorkomen. Door Jan Velema ben ik daar heel attent op geworden. Daar heb ik persoonlijk veel aan gehad. Het zou toch jammer zijn als de bonen, die ik al jaren in stand houd, bladvlekziekte hadden gekregen. Ook heeft Jan Velema over onze schouder meegekeken bij het beoordelen van de zaden. Ik heb daarbij geleerd dat je niet domweg al je zaden moet bewaren, maar dat je altijd moet selecteren. Overigens had Jan Velema veel belangstelling voor mijn peulen en doppers. Als iemand met verstand van zaken een compliment geeft, dan maakt dat indruk. Het deed mij dus wel wat."

Moeilijk voor amateurs

Het compliment van Jan Velema is oprecht. Velema: "Ik vind het heel knap dat ze met vijftientig telers zo'n zestig rassen, die hun roots in de Friese landbouwcultuur hebben, met elkaar in stand houden. Wat ik bijzonder vind is dat ze een breed assortiment hebben, van bonen, kolen, granen en aardappels tot een industrieel gewas als vlas. Ik zeg niet dat het allemaal even goed gaat, vooral de instandhouding van kruisbestuivende gewassen is moeilijk voor amateurs. Daarom ben ik blij dat ik mijn jarenlange ervaring in de zaadteelt en veredeling met hen kan delen. Want wat ze als groep doen is uniek. Het zou mooi zijn als elke provincie zo'n club had."

Jonge mensen

Het valt Jan Velema op dat er naast de gepensioneerde enthousiastelingen, zoals Wim Grit, ook veel jonge mensen bij het Werkverband aangesloten zijn. Dat zaadteelt door de nieuwe generatie wordt opgepakt, kan Wim Grit vanuit zijn eigen thuis-situatie beamen. Grit: "Mijn zoon en jongste dochter hebben al een tijdje een eigen tuin en twee andere dochters zijn recent met tuinieren begonnen. Het zou leuk zijn als zij te zijner tijd de instandhouding van de Bruine Woudboon en de Dubbele Witte willen overnemen. Dat zou voor mij een grote eer zijn."

Echte 'verlichting'

Stichting Zaadgoed doet mee met de actie 'Toekomst zaaien'. Burgers kunnen bij een aantal biodynamische boeren handmatig wintergranen zaaien. Waarom doen we dat? Is het een nieuw soort folklore? Of begrijpen de deelnemers heel goed dat er iets heel fundamenteels in deze actie schuilt?

'Toekomstzaaiers' die tegelijk een statement afgeven voor een landbouw zonder genetische modificatie, wordt vaak verweten dat het elitaire anti-technologische dagdromers zijn. De nieuwe bestuursvoorzitter van de WUR Louise Fresco, verzucht dat we de verdiensten van de verlichting op het spel zetten. Ik zie eerder dat de deelnemers voelen dat er iets meer fundamenteels op het spel staat. Mensen die wetenschappelijke kennis niet afwijzen, maar begrijpen dat waar het kapitaal (lees aandeelhoudersbelangen) de doorslaggevende factor is bij bedrijfsvoering, de immateriële waarden in het geding zijn. Kennis en technologie moet dienend zijn aan versterking van het ecologisch kapitaal. Geen bedrijfsculturen waar de meeste energie zit in octrooien en

juridische procedures, maar meer dan ooit hebben we behoefte aan wetenschap die werkt aan behoud van biodiversiteit, duurzaam waterbeheer en bodemvruchtbaarheid. Dat is echte 'verlichting'.

Met toepassing van onomkeerbare technologieën in de open en levende natuur voor ons voedsel, spelen we als mensheid met een soort levende legodoos waarvan we maar een fractie echt kunnen doorgronden. Als het fout loopt, krijgen we het niet meer terug in de verpakking en de producent heeft zich allang ingedekt tegen alle mogelijke gevolgen. Daar waar de overheid goedkeuring heeft gegeven, neemt ze immers de verantwoordelijkheid over. Of het nu om asbest, PVC of DDT gaat. De rommel moeten we met z'n allen opruimen. Daarom zijn 'toekomstzaaiers' een voorhoede. Mensen die het bewustzijn verspreiden dat we al het 'levende' moeten respecteren. Niet alleen vanuit onze ratio, maar ook vanuit onze 'feeling' met de aarde. Dus 'zaaien maar'.

Bert van Ruitenbeek

Voorzitter Zaadgoed

Cursus zaadteelt inspireert moestuinders

Dit jaar heeft stichting Zaadgoed voor het eerst een cursus zaadteelt voor moestuinders georganiseerd. De cursus werd gegeven door Janneke Tops en bestond uit een zaaidag in het voorjaar en een oogstdag in september. Uit de evaluatie blijkt dat de cursisten de cursus heel leerzaam, praktisch en inspirerend vonden. "Erg leuk, met veel bruikbare tips en praktijkvoorbeelden" aldus een van de cursisten.

Op de zaaidag leerden de twaalf cursisten hoe zaadvermeerdering in z'n werk gaat, wat je er voor nodig hebt (een tuin) en waar je allemaal op moet letten. Zo is het bijvoorbeeld van belang om te weten of je met een zelfbestuivend gewas te maken hebt of met een kruisbestuiver en of het gewas één- of tweejarig is. Als huiswerk kregen de moestuinders de opdracht mee om zelf aan de slag te gaan met de zaadteelt van sla en radijs.

In september kwamen we op het prachtige landgoed Stoutenburg bijeen voor de oogstdag. Verschillende cursisten hadden grote tassen vol met hun oogst meegenomen. De zaden zaten nog aan de planten zodat ze ter plekke gedorst konden worden.

Na een presentatie van Janneke over het winnen, drogen en bewaren van zaden brachten we een bezoek aan de grote moestuin op het landgoed. Daar werd o.a. uitleg gegeven over het verschil tussen rijp en onrijp zaad.

Veredelaar Jan Velema was uitgenodigd om te demonstreren hoe je zelf zaad kunt winnen, dorsen en schonen.

Tot groot enthousiasme van de deelnemers liet hij zien hoe je een plastic wasbak -waar de rand van af is geknipt- kunt gebruiken om te 'wannen'. Wannen is een oude techniek waarmee zaden van hun omhulsels (het kaf) worden gescheiden. Het zaad wordt met een speciale polsbeweging opgeworpen en daarna weer opgevangen. Door de wind worden alle lichtere kafdeeltjes weggeblazen en blijft, als het goed gaat, schoner zaad over.

Gezien het grote enthousiasme willen we de cursus volgend jaar zeker opnieuw aanbieden. Voor de cursisten van dit jaar komt er een terugkomdag en mogelijk ook een vervolgcursus. "Om elkaar te inspireren" en "om verbetering te krijgen in hetgeen je doet. Zo creëer je kennis en ervaring."

Kort Nieuws

Voortgang ProSpecieRara

Eerder dit jaar bent u via een brief geïnformeerd over de start van het project ProSpecieRara (PSR), een gezamenlijk initiatief van Stichting Zaadgoed en stichting de Oerakker. U hebt daarbij ook een brochure en een zakje met zaad ontvangen. Sommige van u hebben een extra donatie gedaan voor dit project, waarvoor dank.

We hebben gemerkt dat het niet voor iedereen duidelijk is of PSR een aparte organisatie is of onderdeel uitmaakt van Stichting Zaadgoed. Op dit moment is PSR nog een project binnen Stichting Zaadgoed. Dat betekent dat het project met haar eigen website, donateurs, activiteiten en financiën onder de verantwoordelijkheid van het Zaadgoed bestuur valt. Binnenkort

beslist het bestuur of de activiteiten van PSR in een aparte organisatie ondergebracht moeten worden of dat het project onder de vlag van Stichting Zaadgoed doorgaat. Dit besluit nemen we in overleg met mede initiatiefnemer Stichting de Oerakker, waar ook het netwerk

Eeuwig Moes onder valt. Zodra er duidelijkheid is over de structuur en het vervolg van PSR ontvangt u hierover opnieuw bericht. Kijk voor actuele informatie ook op www.zaadgoed.nl of www.prospecierara.nl

Divers en Dichtbij

Meer variatie op het land, meer variatie in het winkelschap en daarmee meer variatie op het bord dankzij zaadvaste rassen voor de biologische teelt. Daar draait het om bij het project Divers en Dichtbij, proeftuinen voor zaadvaste rassen. Stichting Zaadgoed steunt dit driejarige project dat een initiatief is van Estafette Odin BV en wordt uitgevoerd i.s.m. het Louis Bolk Instituut en drie biologisch-dynamische bedrijven. Op deze bedrijven zijn proef- en demonstratietuinen aangelegd met verschillende zaadvaste rassen van biologische groentegewassen en granen. Doel is het vinden en toepassen van geschikte zaadvaste rassen waarmee biologische en biologisch-

dynamische telers ook in de toekomst uit de voeten kunnen en die de diversiteit in het winkelschap behouden of zelfs verbreden. Kijk voor meer informatie op www.estafette.org

Zadenruilbeurs 2015 in Driebergen

Volgend jaar organiseert A Seed voor de vierde keer een nationale zadenruilbeurs. Dit keer is gekozen voor Landgoed de Kraaybeekerhof in Driebergen, ten oosten van Utrecht. Op zaterdag 28 februari is er de grote zadenbeurs en een programma met workshops, lezingen en discussies. Zondag 1 maart zal in het teken staan van lokale initiatieven in de buurt, zoals buurtmoestuinen. Meer info: www.reclaimtheseeds.nl

Held van de smaak

Tjalke Stoelwinder uit Jubbega (Friesland) is verkozen tot nationale Held van de Smaak 2014. De verkiezing stond dit jaar in het teken van het thema 'bonen en peulvruchten'. Tjalke Stoelwinder heeft als medewerker van groothandel Greydanus BV uit Heerenveen het initiatief

genomen tot de ontwikkeling van koelverse maaltijden met bijzondere oude bonen- en erwten als belangrijkste ingrediënt. Deze dragen namen als de Reade Krobbe, het Giele

Wâldbeantje en de Kollumer zoete erwt. Om dit te realiseren werkt hij samen met een breed netwerk van telers, maaltijdbereiders, supermarkten en zorginstellingen in de regio.

Vrijwilligers gezocht

Stichting Zaadgoed krijgt regelmatig de vraag of we met een stand op een tuinevenement of zadenbeurs willen staan. Hiervoor zoeken we nog vrijwilligers. Lijkt het u het leuk om voorlichting te geven over het belang van boerenzaadteelt, zaadvaste rassen, biodiversiteit en biologische veredeling? Stuur dan een mail naar info@zaadgoed.nl o.v.v. vrijwilliger.

Waarom Stichting Zaadgoed ?

De biologische landbouw wil gezonde en smakelijke voeding produceren zonder kunstmest, chemische bestrijdingsmiddelen en gentechnologie. Daarvoor zijn rassen nodig die zijn aangepast aan de biologische teeltwijze. Biologische rassen met een brede weerstand tegen ziekten en plagen en een goed ontwikkeld wortelstelsel om voldoende voedingsstoffen uit de bodem of organische mest te halen. Om deze rassen te ontwikkelen is veel verdelingswerk nodig, veel meer dan tot nu toe wordt gedaan. Stichting Zaadgoed is opgericht om biologische zaadteelt en veredeling te stimuleren. Dit doet ze onder andere door het ondersteunen van concrete veredelingsactiviteiten voor en door biologische telers en veredelaars. Daarnaast zet de stichting zich in voor het behoud van de diversiteit aan gewassen en rassen in de landbouw. Uw hulp is daarbij hard nodig. Bent u enthousiast over de doelstellingen van Stichting Zaadgoed, word dan donateur door 15 euro (of meer) over te maken op banknummer IBAN: NL52 TRIO 0198 373 996 t.n.v. Stichting Zaadgoed te Zeist o.v.v. uw naam en volledige adres. Of kijk op www.zaadgoed.nl voor meer informatie.

ZAADgoed

Welkomstgeschenk

Voor nieuwe donateurs heeft Stichting Zaadgoed een set van 4 mooie ansichtkaarten ontwikkeld. Op de kaarten staan foto's van gewassen waaraan in projecten van Zaadgoed gewerkt wordt.

Colofon

Kiemkracht is een uitgave van Stichting Zaadgoed en verschijnt 2x per jaar

Redactie: Maaïke Raaijmakers

Aan dit nummer werkten mee: Annelijn Steenbruggen, Bert van Ruitenbeek, Jan Velema, Wim Grit.

Foto's: Stichting Zaadgoed, Jan Velema, Werkverband Friese Rassen

Vormgeving & productie: Buro Laga

Adres: redactie en Stichting Zaadgoed: Postbus 127 3700 AC Zeist

E-mail: info@zaadgoed.nl

website: www.zaadgoed.nl

Bank: Triodosbank - IBAN: NL52 TRIO 0198 373 996